

SLOVENSKA BČELA.

Izdana 15. januarja 1851.

Kolednica. *)

Koledniki hodijo!
Sim čula njih pesme doneti.
Od hiše do hiše gredó,
Za svečo darove beró,
Po šegi od nekadaj sveti.
Kaj čakam, kaj jaz se mudim?
Le berž se, perute, razpnite!
Le berž me za njimi nesite!
Koledvat i jaz poletim.
Novo leto nosim,
Vas darova prosim!
Prečudna na nebesu zvezdica sveti,
Iz sivih oblakov prelepo žari;
Sim slišala Vile prerokinje peti:
Deželi slovenski se blagor rodi.
Le urno na noge, nikar ne mudite!
Otresite sanje, se berž opasite!
Al vidite zvezdo, kak miga lepó?
Le urno! za lučjo nebeško gremó!
Od Boga poslana popelje nas zvesto,
Da pridemo v sreče zaželjene mesto,
Da novemu kralju češčenje damo.
Novo leto nosim,
Vas darova prosim!
Naj solnce jasno, blagodarno sija,
Bogato rodi nograd in polje!
Nebeški dež obilno naj polija,
Kar sini kolj Slovenije sadé.
Na skalo se nam sloga vkorenini;
Kar nam je bratov v dragi domovini,
Ljubezen ena v djanje jih zjedini.
Daj Bog prijatlom našim dni vesele;
Obvari milostno jih smertne strele,
Za čast in srečo ki gore dežele.
Kar sejejo, naj vidijo zoreti,
V resnico želje svoje razcveteti,
Med zvezdami naj se njih hvala sveti.
Al ki nam derzno kujejo pogubo,

*) Tole novolētnico smo za 1. list prepozno dobili. Zatorej jo šele dans
prineseemo.

Naskakvajo domovje naše ljubo,
Da nas krivic i sile teh ubrani,
Z ognjenim mečem kmalo S a m o vstani.

Novo leto nosim,
Vas darova prosim!

Dopela sim pesem, le dajte dari,
Skazujte se možke, ne bod'te skopí!
Gorica je tebi obilno rodila;
Ti imaš zaklade pšenice rumene;
In tebi bogastva nebrojena sila
Dohaja na ladijah Save zelene:
Na vas je obilnost posode izlila,
Toraj naj ne hodim od vas brez darila,
I vaših se vež ne zapri mi nobena!
Smem bližati tebi se, deklica zala,
K'oziraš se tako prijazno na mé?
Kaj toliko prejmem od tvoje roké!
Velika za lepo darilo ti hvala!
Kaj hočem pa tebe, prijatelj! prositi,
Ki nisi mogočen, ki nisi bogat?
Z pozemskim bogastvom ne smeš se hvaliti,
Al drugi darovi, še bolj imeniti,
Od Boga umerjeni so ti zaklad.
Oblastneje misli perute so dane,
So vdihnjene duhu silneje moči:
Ko viha po zemlji i morji leti,
Po orlovo meri višave neznane.
Da bi ga deržala, ni stvarjena graja,
Ni brezdna, pustinje, ni skritega kraja,
Kamor ne nosile perute bi ga
Po času, ki bil je, ki bode, vesla,
Odkrita celó mu lepota je raja.
Iz loke tedaj, ki ti vanjo zahaja,
Le rožico daj mi—je vse kar želim,
I potlej veselo naprej poletim.

Novo leto nosim,
Vas darova prosim.

Slavenska cerkev je velika,
Enake skor pod solncem ni,
Oblaka s kupljo se dotika,
Od morja k morju so strani.
Vse krasno, vse je veličastno,
Kar vidiš koli v cerkvi tej;
Pobožna groza tu oblastno,
Trepet ti dušo grabi v njej.
Glej! kaka je že v žarnem lesku;
Kakova bode v solnca blesku!
Za svečo dam, kar bom nabrala,
Isveča v cerkvi tej bo stala.
Kadar se boste tú sošli,
Vam bode sveča ta gorela;

Ponašali se boste vi;
 Al tuja, dahnih tal kardela,
 Ko jim svetloba zablišči,
 Se luči bodejo čudila,
 Tako bo sveča ta svetila!
 Al moja radost bo brez mere,
 Če voska kapljico samo
 Med grude družih tisučere
 Nožice moje prinesò.

Podgorski.

Vladimir i Kosara.

(Dalje.)

Ko se zasvita, i svello dneva strašno zgubo noči razodene, hoče Samuil v pervej togoti Vladimira s kopjem prebosti. Koliko vajščakov je ležalo ubitih, kaj težav se je zavolj njega prestalo! Vendar lepota mladenča, slava imena i del, naj bolj pa veliki up, od starca Petrislava dežele i bogastva za odkup prejeti, ukroti carju serdito serce. Ali obsodi ga v globoko ječo, i sam ga prati — tako imeniten rob se mu zdi! — poveljstvo družemu izročiv, v Ternovo, svoje glavno mesto. Na konja posajen, brez orožja, brez tovarša, ktere je moč z življenjem zapustila, jezdi Vladimir molče na strani Samuila. Gosta četa moli, spred i zade, bojna kopja v zrak. Kraljiča ne krepi sen, ne je, ne pije; oterpel gleda pred — se. Ko železo mu leži na sercu, i zdi se mu, ko bi svilo vse persi stoterno preprezalo; v glavi se vse pusto meša.

Ali v Ternovu se raznaša glas od dobljene zmage i vjetja Vladimira. Že zdavno se vse čudi neznanej hrabrosti, slavnim delom; i žalost marsikake grenke zgube je mnoga serca posedla. Tim večja radost sedaj vse vname; tim bolj gorijo, i junaka viditi, i zlastnimi očesi prepričati se resnice, da je dolge zabave konec. Trunama se vsipajo skozi vrata prišelcom naproti; mladi i stari hito iz mesta; ženske pa i hromi napolnijo okna hiš i gradov, kjer je imel car z ujetim priti. Tudi lepa Kosara se pripravi gledat, ter željepolna na čardaku carskega grada čaka. Nezmerni hrup oznani prihod. Ljudstvo razgraja, prah se vzdiga — car z Vladimirom prijezdi. Kjer je derhali brez čisla i mere bilo, se počasi pomikajo. Eni se čudijo krasnemu mladenču; drugi ga kolnejo ubijavca

svojih: vsi pa občno veselje očitajo. Dojdejo carski grad. Kosara, viditi ga, ostermi i v pogled vsa vtopljenja stoji, ko podoba, ki jo kipar prislone. Brez volje se vertita glava i oko za njim, i ko je že davno iz pogleda bil, je oko še vedno uperto. Komaj, ko je hrup vtihnul, se zavé, ter počasi um iz dolzega stermerja zbere.

Konec carskega grada je stal visok stolp. Kakor za večnost zidane so kipele černe stene v oblak. Tudi pogledati ga je grozno bilo. Majhna okenca, ali gosto omrežena, so branila blagej luči vhod, i le kradoma je žarek v gnezdo teme proderal, nesrečnikom medlo tolažbo prinesiti, ki so v groznih temnicah počase smerti umirali. Semkaj pripeljejo mladega vjetega Vladimira. Železna vrata čudno zavrazijo, da tudi čuvaje groza preleti. Odpre se temno žrelo. Zaraščen ječar prejme jetnika ter ga vede globoko po ostrih stopnicah v tesno, mračno stanico, i tam zaklenši ga, zopet odide. Težki koraki gredočega se polagom razbobné, i širo no rožljaje se zaprejo vrata. Tu še le začne Vladimir svojo strašno osodo premišljevati. Nenavadno, nemo stanovje ga iz neobčutnosti, iz topega razmišljenja spet zbudi. Ogleduje. Od zgorej po dolgej, tesnej luknji, se plašno, kakor bi se kraja bal, vriva skopi dan; stene so mahovite i gnjusne, i po mokrih tleh se razgrinja trohla slama. Kraljevič ne ve iz začetka, bi li stal, al sedel; trudno telo, ktere ga pred ni čutil, tirja pokoja; al nesnage se mu studi, i groza ga strese, samo tal se dotaknuti. O Petrislav, dragi oče! o sladki dom. Zdihu je zapored vitih rok. Zdaj stoji; zdaj sem ter tje po ječi stopa; pogleduje zdaj gori, zdaj strani i tla; kakor sokol se verti, ktere ga tičar na prostej planini v razpete mreže vjame, i ga pervikrat v železen zapor dene, mu sladki dar svobode vze mši. Trikrat srečne imenuje tovarše, ki so se v strašnej noči z življenjem tudi terpljenja znebili; i večkrat ga obhaja želja, nebili z glavo ob terdi kamen udaril in za njimi un kraj hitel. Al misel na Boga, ki samomorstvo čerti, ali poterpljenje obilno oblagodaruje, i sladke vezi življenja, ki jih narava tako terdno spleta, s kterimi vsa bitja silomana beli dan priklepa, ubranijo tudi njega smerti. Uda se, kolikor je mogoče v neogiblivo nujo. Počasi mu ugasne svetlo dneva, i med černe stene leže černeja noč. Dremota mu napade truplo, prestavše toliko strahot i trudov, ki se verh tega ni z jedjo krepilo, neti, kar je enako neuterpljivo, spanja vživalo. Siloma ga vlečejo na slamo obnemogli udi, oči se stisnejo. Pa tudi spē ni inel miru. Zmedene sanje se mu čudno homatajo po možganih, i zdaj se v boju najde, med sovražnimi meči, i vidi tovarše moriti, i bi rad, al nemore pomagati. Zdaj ga vežejo, i grozi mu nastavljen meč; al se vidi sred divje derhali, človeške podobe, turoroge, zmijoglave, i vidi kije vzdigati, žela švigati, iskre leteti — vse grozno proti sebi. Pa se

mu oče Petrislav pokaže, ga miło po imenu klicaje, i roke šire, ga objeti; i vidi solze izpod sivih, srebrnih obervi kapati — on se oglašá klicanji, razteza roke, leti naproti, ali zbudivši se iz prežive sanje v prosterto naročje, namesto dražega života, prazno temo oklene. Take prikazni ga mučijo, i ne dajo trudnu telesu pokoja.

Ali starec Petrislav zbera med tem novo vojsko, ter se spravlja na boj. Težko je čakal v svojem Belogradu vesti z bojišča. Serce ga nekako boli, nima miru ne po dnevnu ne po noči, kakor bi mu nekaj vedno djalo: Boj se za sina! Pamet ga sicer tolaži, da se je mnogo-gokrat zdrav vernul i slavo dobil; al serce ostane neverno, ter tolažbe neposluša. Kes i skerb se lotista Petrislava, ki naraščata, ko se raznese glas, da se je vojska razdelila. Ko pa nazadnje celo povedo, da je Vladimir obdan; drugi pa raztrešeni, se starec ne more več zderžati. Ukaže bobne biti, bandera razvijati, vse ostale junake po slih i listih sozvati. Nevarnost kraljeviča, prejeta nesreča vse omaje. Sivi knezi, stari junaki, i komaj do meča dorastli mladenči vrejo pod zastave. Petrislav se da na konja djati, ter uzame v odvajeno roko meč, ko mladenec vnet i skerb, čeravno je kri po ostarelih žilah leno tekla. Ali, ko je za odhod vse spremno bilo, pridirja skokoma žalosten sel, ki ozuani, da je pomoč prepozna, da je vojska razbita, Vladimir pa vjet. Strah i tuga preletista verste. Petrislava slabota prime; černo se mu dela pred očmi, lice postane enako belim lasem, i s konja so ga mogli vzeti. Ali komaj se mu ubegla moč poverne, si terga obleko, ruje lase ter Vladimir! moj sin, Vladimir! v gluho sapo vpije. Ali ko se je bila žalost v tužnih glasovih i potem v toku solz pervo zgubila, tadaj vstane, prostor dobivši, tudi žeja osvete. Vse veli, z orožjem razbiti Vladimirovo temnico, ter v bulgarskej kervi sramotno zgubo utopiti; naj bolj pa priganja starec Petrislav; zakaj dvojno ga je teža nesreče zadela. Vojska se tedaj vzdigne naprej, osvete žareča, kakor oblak, ki blisk i točo nese.

Ali v Ternovu veselje razsaja. Vsa gospoda, ki zastran let alj imenitnih opravil ni na vojsko šla, se je zbrala na carske gosti, da slavi dobljeno zmago. Debeli ovni, telečje četerti, i karkoli lov ponuja, se ali na različnih verti, ali, slastno pečeno, po dolzih mizah od gosta do gosta podaja. Čaše, z vinom do verha kitjene, se praznijo, i zopet natakajo, sluge tekajo, vsega dobra je dosti. Na čelu perve mize, med zgovornimi gosti sedi car, najzgovornejši vsih. Zdaj težave boja razlaga, zdaj bulgarsko hrabrost povzdiga, ne zabiv sovražne; zdaj bogate upe razklada. Ne zmanjka mu besed, se smeja, ponuja. Na božjo slavo je pervo čašo pil; potem nazdravlja po letih i gospodstvu i nazočej gospodi,

i nepričnim junakom, ki so deleč od doma v tujih zemljah vojskine trude terpeli, po imenu hrabre pominjaje. Pred mestom pa, na širokej trati, se zbera veselo Ternovsko ljudstvo. Kar ima zdrave noge, se meša med radostne zборе, katerih eni, zbrani v okrozih, pevce pošušajo, ki s petjem i goslimi slavijo dan i bulgarsko junaštvo; drugi so igre začeli, kamne z ramena metaje; ali tekom hitre noge, strelom umne roke skušaje; zakaj car sam pošle tistim nagrade, kateri bi v častni stavi druge prestregli. Ali naj bolj vleče gledavce kolo plesavcov i plesavk. Perve lepote mesta so se zbrale tukaj, ter se z mladimi junaki, vilinske pesmi pojoč, v mične kroge sučejo. Ali ene pogrešajo vsi, ene, ki je sicer kolo vodila, perve plesom i lepotoj — carjevine Kosare ni bilo. Kakor so lepe bulgarske deklice; ali tisti čas ni bilo ene Kosari enake. Bila je v letih, ko se pervikrat vsa ženska lepota razgane; podobna roži, ki je ravno na solncu hladnega jutra polni popek prosterla; ko še nobeni list sopara ne vene; nobeni se memo družih ponosno ne razšopirja. Rast i obraz sta nebeške slike, i ko bi rajda spremljevalk ne bila carjevine razodevala, bi jo bil marsikdo gorsko vilo čislal. Vse se je veselilo, kadar je imela na plesišče priti; zakaj vsacemu je dobro djalo, v njenej bliži biti. Dnes je komaj čakajo. Ko pa ne pride, jih nekaka tesnota obide; kje je? praša vse radovedno i skerbno, — jeli zbolela? Al se je kaka nesreča pripetila? Bog varuj deklice, kakorsne danas v bulgarskej nema! — Ali ona pohaja po gradu sama. Ni se je sicer bolezen lotila, katerej sploh tako pravimo; vendar jo ogenj pali, ne manjši vročinskega, i rano na sercu nosi, ktere bilje ne zleči. Oni mladeneč, ki sedaj v globoci ječi zdihuje, je zasadil strelico ljubezni v nežne persi, i odkler je vidila krasnega junaka, ji je pokoj serca vbežal. Delo je več ko pred ne zabavlja; vreteno se neče napresti, začeta vezila zastajajo; i tisti dan, ko je celo Bulgarsko veselja ukalo, od veselih družic beži: v samoti njega misli, njega gleda, vanj je vsa utopljena. Tudi v molitev se prederzno meša njegova podoba. Kadar tiha noč razgerne krila, je ne krepí več, ko prešne čase, sladko spanje; največkrat dočaka brez sna rane zorje, ter trudneja, ko je legla, iz postelje vstane. Ali če kakikrat trud premaga, i se oči malo sklenejo; kakor bi dan premalo storil, tudi sanje ne dajo miru. Včasí ga vidi visoko na žrebcu, v blesku orožja memo jahati; ali išče plesaje njegove roke, ktero ji uteza; včasí se ji prikaže v ranah i kervi, proseč pomoči; ali osorni čuvaji strašanskih obrazov ne pustijo do njega. Tako terpi. Pa znamenja serčne bolezni se razodenejo kmalo tudi na obrazu i telesu. Cvetje lica opada, okrogla podoba sahne, vene, kakor tanka jela na gori, kterej hudobna roka skrivaj globoko v mozeg rano zaverata: verh rjavi, živo zelenje vej se zgublja. Ki so okoli nje, zapazijo

kmało čudno premembo, prašajo, strežejo, poročajo carju; pride tudi vrač: ali oserčja nikdo ne vidi, dokler se samo ne odpre; i mater, ktera be naj lože bolezen spoznala, je že davno hladna zemlja zagrebla.

(Dalje sledi.)

Čudna prigodba.

Na južnem Štajarju blizo horvatske meje je živel pred 12 letmi siromaški bajtar. Vertec, na katerem še zdaj hišica stoji, in košček zemlje je bilo vse njegovo imetje. Bil je sila marljiv sadjorejec. Kerkolj je praznega mestica zapazil, ga je na mestu s kakim cepežem zasadil. Marljivost mu je pa tudi verlo koristila. Ako mu polje obrodilo ni, je imel dostikrat sadja na kupe. —

Al pri vsem tem ni bilo pri njem nobenega teka, nobenega blagoslova. Kak marljivo je po zemlji ruval, i neprenehama po gorah i dolinah za živežem plazil: ravno tako ne nevljuden i neotesan je proti sosedom bil. Ni mu smela kaka živad pred steno priti, ne živinče na trato stopiti, je ga že po vsih žilah strašna jeza lomiti začela; klet je vselej, če je mislil, da se mu kaka škoda godi, i hrup besedi se je grozovitno po vesi razlegal. Rekli so mu zato povsod, da je „sivi hitrec.“ —

Na enkrat začne bolehati. Hudi kašelj se ga prime, od dně do dně bolj oslabuje na persih — jezik vendar ni nehal po stari navadi se gibati. Mnogokrat so mati pripovedali, kakó se je „sivi hitrec“ sklučen i polaman po celem truplu težkoma vlačil pod drevje, i ko je sadje dozrévalo, pol dněva tamo čepel, i marljivo poslušal, kadar i kde bi vėtrič zapihnil, i kaki sad iz vejice stresil. Kar je okolj njega ležalo, si je s berglami k sebi privabil, kar pa dosėči ni mógel, nad tem je skerbljivo čuval, kot mačka, ki vlovljeno miš pisano ogledava, dokler se je polastiti nemore. Če se je pa velika nesreča pripetila, da se je neumno živinče zaželjeno stvar ukrasti prederznilo, ga je mahom neizrečeni jad na noge vzdignil, i bezupno na persa se bijoč je začel vpiti i preklinjati, da je bilo groza no strah ga poslušati. — Tako je živel ovi človek, nesrečna žertva svojih divjih strasti, skoz tri lėta v tem tužnem stanju. Zadno lėto mu počne vedno hujše prihajati, i pred ko rumeni žarki polėtnega sonca zemljo ogrejejo, se ni več s postelje geniti mógel. Zdaj so še le domači starca s celo njegovo sitnostjo spoznali. Nigdo mu ni mógel vstreči: gnjevljivost, s ktero se je čez vsako naj manjo stvar, če mu ni po volji izšla, razljutil, je bila znak grozovitnega raz-

póra, ki ga je v sercu grizil. Med tim nastopi jesen. S vsakim dne-
vom postaja vētrije neugōdnije, listje na drevju požuti, — pa tudi, bol-
nikov obraz oblēduje i upada od dnē do dnē.

Bilo je na večer vseh svetnikov. Iz treh cerkov ravno zadoni mīlo
petje zvonov, probudivši v persah kerščenikov sladko sočutje do onih,
ki že v maternem krilu zemlje počivajo. Na jasnem nebu migla tisuč
i tisuč svētlīh zvezd, iz vsakega okna se bliska vesela luč, i po hišah
se sliši žuborenje molečih ljudi. Tihi mir pokriva gore i doline. Le te-
daj pa tedaj zahrumi slovezno bučanje zvonov, ki ga je vēter po zraku
zibal. Zdaj se začne boolestnik u bajti počasi iz postelje vzdigavati,
malo se počine, potem se ozira s jasnīm licem okolj sebe, i proš blizo
stoječe, naj mu z postelje pomorejo. Kō stopi na noge, čini dva tri ko-
roke, i k vratam se krene. Zet se mu hoče vstaviti, ga pita, kam da
če iti. Starec mu glāsno i serdito odgovori, zakaj tak neumno pita?
Ali ne vē, da je bolniku zdravo, ako se u čistem zraku maličkaj odeh-
ne? Vsi potihnejo, starec zapre vrata za seboj — grē vun — i došel ni
nigdar več nazaj. Nēkoliko trenutkov čakajo in čakajo, i kō ga le na-
zaj ni, grejo s lučjo za njim, iščejo okolj voglev krog i krog — pa od
starca ni bilo ne duha ne sluha. Strašen hrup vzdignejo zdaj vsi, kli-
čejo sosede na pomoč, i pripovēdajo jim, kaj se je ravno zgodilo. Ovi
se s pēvega smejijo, ker se jim je nemogoče zdelo, kako bi bil njihov
stari sosed, ki se že tako dolgo s postelje genil ni, zdaj na enkrat tako
šibke noge dobil. Gledajo, kličejo ga po imenu na vse gerlo, preiš-
čejo vse kote, — al vse zastōnj. Zdaj začnejo tudi ti s glāvami kinati
i vsaki plašljivo leze v svojo hišo. Kō se beli dan zazori, je že bilo
vse na nogah. Spet ga grejo iskat, preveržejo vsako slamico; potem
se podajo k vodi, ki blizo te vesi teče i katera ni večā, kō sreden potok,
iščejo tudi ovdē gor i dol, al najti ni bilo nič. Čudno se sadaj vsīm
dozdevati počne, sterno ogledava eden drugega. Pregledajo tudi bližno
hosto. Pa vse je bilo zastōnj. Nikjer ga ni bilo najti. Ova grozna novica, kō
da jo je veter raznesil, se koj pa dalnih i bližnih krajih razširi. Od
mnogih strani, kakor se vselej pri tacihi slučajih godi, se je glāsilo, tu
i tam smo ga videli. Pa vendar tudi to iskanje je bilo brez uspeha. Ja
še zdaj ti nevē nigdō od njegovih sosedov, ako ga pitaš, kamo li je ta
te človek zginil, drugega odgovoriti, kakor: „H — i je prišel po
njega.“

Tudi jaz, ki sim tedaj še domā pri svojih stariših bil, i starca so-
seda sam dobro poznal, ti neznam na tvoje radovēdno pitanje, kako i
kam se je zgubil, drugači odgovoriti, kakor si ravno čital, i kakor mi
je še le pred nēkoliko mēsci njegova še zdaj živa hči pripovēdala. —

— g —

Slavjani.

Na izhodnej polovici Evrope leži grozni i silni velikan, strašno velik orijaš. Njegovo teme se kople u Jadranskem morju; njegove noge se upirajo na severni led i snég; u močnej, skoz serce turskega carstva segajočej desnici nosi Černo morje; u levej skoz serce Nemčije raztegnjenej roci derži Baltiško morje. Njegova glava je srednja Ilirija, njegova persa Vogerska, njegove grudi Karpatske planine, njegovo serce je pod starimi Tatrami, njegov želodec Polske ravnine, njegov terbuh i noge neizmerni prostori Ruski. — Kdo je te orijaš, kdo je te grozni i silni velikan, praša Danica ilirska od leta 1835? Te orijaš je naš narod, — narod u Evropi naj večji, — narod Slavjanski; kosti i meso tega orijaškega tēlesa so brati Slavjani, i kerv, ktera to orijaško tēlo oživljuje, je jedna kerv naše matere Slave.

Ni še dolgo, kar ni bilo nič slišati nič čitati (brati) od tega orijaša, — od Slavjanov, — od slavjanskega naroda. Ali ura je prišla: — slavjanski orijaš se zbuja, gible, ustaja; — slavjanski narod stopa na veliko igrališče te zemlje i korača k visokemu cilju i koncu, kterega je mu božja previdnost odločila. — Tudi mi Slovenci smo kolēno Slavjanov, tudi mi smo kerv i meso Slavjanskega orijaša, tudi mi slišimo u neizmerno kolo Slavjansko!

Trēba je taj, da se mi Slovenci s svojimi brati soznanimo, da svoje slavjanske prēdstariše poznamo; trēba je, da vємо, kje so nekđaj prebivali i kje sedaj prebivajo; trēba je, da vємо kakšni so naši prēdstarši bili, ktere vlastnosti so na sebi imēli, da bomo vėdili, dobre i lēpe vlastnosti posnemati, slabih i gerdih se pa varovati; trēba je, da vємо, kako se je Slavjanom dosedaj godilo, zraven pa tudi prēvdarimo, kako se jim zanaprej morebiti godilo bode. — To bodem jaz poskusil, tukaj kratko i resnično popisati. Se vė, da se pri tej rēči ne da kej novega skovati; kar nepristranska dogodivščina priča, kar so ućeni gospodi u debelih i dragih knjigah povėdali, — le samo to naj tukaj stoji! —

§. 1. Kje so stari Slavjani prebivali?

To zamoremo le tako zvėdeti, ako poslušamo, kaj stari pisatelji od Slavjanov pravijo. Ti vsi pa pričaju, da so Slavjani že u naj starejših časih bili narod veliki, široko po svėtu razprostranjen. Polibius piše: »Kar je še druge zemlje pri Jadranskem morju, to ima neki drugi starodavni narod. Imenujejo se Veneti (Slavjani), i govoriyo drugi od

galskega različen jezik.“ Polibius je živel skoraj dve sto let pred Kristusovim rojstvom, i že tedaj je pisal, da je slavjanski narod: „starodavni narod.“ Tudi Tacitus i Ptolomaeus terdita, da je narod slavjanski že ob njunem času bil prevelik narod. Jornandes, ki je živel blizo leta 552 po Kristusu to jasno povē rekoč: „Po neizmernih prostorih prebiva preljudnati narod Vinidov (Slavjanov). Ako ravno so njih imena različna po različnih plemenih i městih, se vendar posebno Slavjani i Anti imenujejo.“ Prokop piše okolo leta 552 po Kr: takole: „Odtod proti severju so rodovi Slavjanov, jih je, kolikor listja i trave.“ Slavni Nemec Herder u svojej knjigi: „Jdeen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit, leta 1792 piše sledeče:“ Slavjani so pod svojo oblastjo imēli neizmerni prostor od Dona do Labe (Elbe), od Baltiškega (Ostsee) do Jadranskega morja. Na tej strani karpatskih gor so njihove zemlje segle od Lineburga skoz Meklenburgsko, Pomorsko, Braniborsko, Saksonsko, Lužice, Česko, Moravsko, Silesko, Polsko i Rusko; na unej strani karpatskih planin, kjer so u Vlaškem i Moldavskem že prej stanovali, so se dalej i dalej razširjevali tako dolgo, da je jih cesar Heraklius tudi u Dalmacijo vzel; tako so sčasom postale kralstva: Slavonija, Bosnija, Serbija i Dalmacija. Tudi u Panoniji so ravno tako narastili; iz Frijulskega so tudi prišli u južno-izhodni kot Nēmčije, tako, da je tudi Štajersko, Koroško i Kranjsko bilo slavjanska zemlja i lastnina.“

Iz tega se vidi, da so stari Slavjani prebivali po neizmernih prostorih. Vse te dežele, kjer Slavjani še sedaj prebivajo, so že od starodavnih časov čisto slavjanske zemlje; zraven so pa še Slavjani posedēli velik kos sedaj nēmških dežel, postavim: Porusije, Saksonije, Bojarije, Meklenburga, Tirolskega i Solnogradskega. Kar nēmški i slavjanski pisatelji povējo, ravno to pričajo slavjanske starine, ki se še sedaj po tistih nēmških deželah najdejo. Tshoppe's i Stenzel's Urkundensammlung zur Geschichte des Ursprunges der Staedte in Schlesien und der Ober-Lausitz, 1832 takole pravi: „Le samo dogodivščina še nam donāša kake povēsti od starih slavjanskih prebivavcev; le nektere še sedaj navadne besēde, imena veliko krajev i nekterih zlahtnih rodovin nam kakor stare razvaline živo pričajo, da je u tej zemlji nekđaj drugi narod živel, ki je pa sedaj čisto zibnil, i svoje mesto drugemu odstopil.“

Ni dolgo, kar so u Meklenburgu na Nēmškem bogove starih ajdovskih Slavjanov i druge starine izkopali; naš preslavni pesnik gosp: Kolar je bil leta 1850 iz Dunaja u Meklenburg poklican, da slavjanske starine prejišče i raztolmači.

Obsirna i velika je slavjanska domovina! „Ona piše Herder obseže največji prostor na zemji, ki ga je jeden narod u Evropi nekđaj obsēdel, i večidel še sedaj obsēdi.“ (Dalje sledi.)

Slovenski običaji.

II. Koleda.

Zvečer pred božičem, pred novim lëtom i pred praznikom svetih treh kraljev je koleda. Cerkevni ali tudi drugi pevci grejo po čelej vesi od hiše do hiše, se pred hišnimi vrati vstavijo i zakoledovajo, to je: zapoje pësem koledniško. Pri Zili grejo koledovat publi, mladenči, v žabnicah dëvojčice do dvanajst lët stare. Pri Zili pojo obično sledečo staro, po vsej Slovenii znano cerkevno pesem:

Je eno dele rojeno, aj rojeno,
(Notri u mestu Bellehem.)

Tu so prišli kralji trije, kralji trije,
(Gašpar, Melhar in Boltažar.)

V enej priprostej štalici, aj štalici,
(V enih oslovih jaslicah.)

In so dari mu prinesli, aj prinesli,
(Miro, kadilo, čisto zlato.)

Spoznal ga je oslič, volek; oslič volek,
(Da je to dete pravi Bog.)

Pa darujejo Jezusu, aj Jezusu,
(Aj le kralju nebeškemu.)

Ki je stvaril zemljo, nebo; zemljo nebo.
(Človeku dal dušo, telo.)

Za rojstvo mi zahvalimo, zahvalimo,
(Rožo devico Marijo.)

Pastirci na polji pasejo, aj pasejo,
(Angelsko petje poslušajo)

Ker je rodila Jezusa, aj Jezusa,
(Zveličarja vsega sveta.)

V temu času božičnemu, božičnemu,
(Aj bodi dete hvaleno.)—

V tej pësmi se druga red ponavlja. Ta pësem se najde tudi v knjigi: Pesmarica cerkevna. U Celovcu 1846 s napëvom.

V Rožju zapoje koledovavci radi slëdëco pësem:

Je nova zapoved unkej šva,
Te den je svet,

Od cesarja Avgusta,
Te den je svet, te den je vesëv,

Te den je vscha veselja živ.

Jožef se spravlja v Bellehem —
Po cesarjevej zapovdi. — —

Jožef šitro ohenj stori —
In štalico lepo pokadi. — —

Jožef se vzhne in mi hre, —
Osliča jezdi, volič za njim hre. — —

Jožef vzeme barihelco —
In hila po frišno vodico. — —

Jožef Marijo na pvaci pusti, —
Herperje išče, za njo skerbi. — —

Marija je rodiva Ježiša —
In ha povoživa v jaselca. — —

Jožef per Mariji obstoji, —
In svoje rjeve ji razodi. — —

So vse hore zvate ble,
So vse vode z vinam takle. — —

Jožef Marijo na osliča posadi, —
Hresta iz mesta se že mrači. — —

Jožef pa šitro pertače, —
Mariji svadko vince pernase. — —

Hresta po anej hmanjci,
Pridata k bornej štalici — —

Jožef štalico šitro odpre, —
Ježiš v jaselcah rojan je. — —

Pastirci štalco vahtajo, —
Anhelci nad štalico pojo. — —

Ova pesem se poje po napěvu 40. u knjigi: Napěvi k pėsma-
rici cerkvenej.

Někada zapojo tudi některe druge pėsni božične. Hlapčiči trije
oblečejo se včasí kakor trije kralji u bėlo srajce, postave si na glavo pa-
pirnato, visoko s zlatim ali srebernim papirjem olěpsano kapo, okolo
srěde se pripno s rudečo opaso; v roki imajo leseno sabljo — jeden
izmed njih nosi zvezdo. Koledovavci iz Goriškega posebno iz Bělca
tudi radi zagodejo slědečo pěsem, která je tudi v Rožju znana:

S angelci zapojem, hvaležno čestim,
Veselje oznanim, vsem ljudem pověm,
(Da se v Betlehemu Mesija rodi,
Bode tamo rojen en kralj vsilj ljudi.)

Tam najdejo Marijo in Jožefa ž njo,
Detece zahvalijo in ga molijo,
(Nad nami se je vsmilil, nebesa odperl,
Milost dodelil, da bō za nas vmerl.)

Angelci nebeški mu slavo pojo,
Pastirci na polji jih poslušajo,
(Hitro in veselo sdaj totej gredo,
K jasticam v Bellehem dari neso.)

Oh grěšnik sem pridi in zgrevaj se ti
Pred kraljem nebeskim, ki v jaslih leži,
(Povzdigni oči in skleni roče,
Pripogni kolene, daruj mu serce.)

Posebno lěpa i stara je pěsem, ktero u Žabnicah děvojčice kole-
dovaje pojo namrěč:

K temu letu novemu
K temu rojstvu božjemu;
K temu letu novemu
K temu rojstvu božjemu
(Marija je rodila Jezusa!)

(Marija splěta krancel zlat)
To ni nobeden krancel zlat
To je le Marija s Jezusam;
(Marija je rodila Jezusa!)

(Marija terga rožmarin)
To ni nobeden rožmarin,
To je le Jezus Marijin sin.
(Marija je rodila Jezusa!)

(Marija terga lěp marijon)
To ni nobeden lěp marjon
To je le Marijin zlati tron.
(Marija je rodila Jezusa!)

(Marija terga lilijo)
To ni nobena lilija,
To je le nebeška zarija.
(Marija je rodila Jezusa!)

(Marija terga nagelne)
To niso nobeni nagelni,
To so le nebeški angeli.
(Marija je rodila Jezusa!)

(Dalje sledi.)

Nekaj od ljudskih šol na Krajnskem.

Da dobro osnovane ljudske šole mnogo mnogo pripomorejo k ljudskej
omiki in torej k njih časnemu in večnemu blagru, je že zdavno spozna-
na resnica. Od te resnice prepričani zakonodaji so tudi postavili dali, da
mora slehern otrok od šestega do dvanajstega leta v šolo hoditi, ter so
prelomivcu te postave razne kazni zažugali. Lahko pak se spolnujejo

take naredbe, kjer je šol dovolj. Kjer jih pa manjka, so zastoj vse postave, zastoj vse kazni. In ravno tako pomanjkanje — ljudskih — šol je pri nas na Krajskem. V celej kronovini jih je komaj devetdeset, med tem, ko jih je na Koroškem v nekdanjem Celjovškem okrožju, če šim prav slisal 120, in v Beljaškem 130. In če število prebivavcev na Krajskem primerimo z drugimi, najdemo, da je krajnska dežela zastran ljudskih šol naj ubožniša zmed vsih naše carevine. Vpraša se: Od kod pa toliko ubožstvo, in kaj nas je zaviralo, da smo toliko drugim deželam zaostali? Nujno in ob kratkem preglejmo!

Prva in, kakor se meni zdi, naj imenitnejša opovira je bila dosedajna vladija s svojo jedino zveličavno nemščino. Domač jezik je bil brez veljave, in zavrnjen v nizke kočé prostih seljakov, in dširavno je bil od leta 1826 slovenski jezik v ljudskih šolah zapovedan, je vendar ta zapoved tako malo koristila, da se je od tistega leta število šol od 106 do 90 pomanjšalo. Kar je pravo natavno. Gospodaril je namreč samó nemški jezik, torej je vse slovensko književstvo, razun nekterih molitvinih bukvic, zatrtó ostalo. Kmetu se je od vradov le nemško pisarilo. Potreboval je torej tolmača. In če je že hotel svojega sina v šolo dati, ga je dal v bližnjo tržno ali mesno nemško šolo. Če pa tega storiti ni mogel, ga je rajše z živino na pašo gonil, rekši: Čemu ga bom v šolo — ljudsko — pošiljal, krajnsčino že tako zna.

Ko bi bila pa slovenščina povsod svojo pravico vživala, bi bil prosti kmet spoznal potrebo znanja domačega jezika, bi se bil poganjal za domače ljudske šole in ne po ptujem hrepenel, med tem ko je doma v lastnem srcu hiral. Hinc illae lacrimae!

Druga jednako imenitna opovira je bilo dozdanje odvetništvo. (Patronatswesen). Pri stavljanju in vstanovljenju šol je imel odvetnik (patron) $\frac{1}{3}$, fara ali župnija $\frac{1}{3}$ in zemljišna gosposka $\frac{1}{3}$ plačati. Da je pri takem stanu odvetniku naj nerajši denar spod palca šel, se vé. Vse ugovore je dobil, vse zgovore poiskal, in se šolam z dušo in s telesom upiral. Kaj pa je laglje bilo, kakor pa šolam se ubraniti, posebno še, ko je tudi župljane nepovoljno: Plačaj! zadelo. Tako je naj rajše beseda tistih obveljala, ki so rekli: Čemu šola, motika pa rovnica je za terpina. Vé se dogodka, kjer je morala fara, ki je na vsako vižo šolo imeti hotla, pismeno se vsake odvetnikove pomoči odreči.

Tretja opovira je bila dozdanja res slaba plača učiteljev. Kdor je kolikanj vedel in znal, kdor je količkaj zamogel, si je k drugemu stanu pomagal. Torej se je zgodilo, da so k temu stanu, ki mu je na leto samih 130 ali še menj gold. ponujal, le učenci, dovršivši tretji ali četerti klas, ali pa nesrečni iz prvih latinskih šol pribežali. Jedno ali clo pol leta se je pripravljaj, se za silo nekaj orgljati naučil, pa je bil dober. Od taih, ko bi bili še tako pridni in vneli za svoj stan, se dosti pričakovati ne more, tim ménj pa še, ko je le redko kdo svoj stan nastopivši, kako knjigo njega zadevajočo v roké vzel, in si takó prizadeval važnost in imenitnost učiteljskega stanú pa tudi dolžnosti spoznati. Takó sta učenček in učitelj v šolo hodila, ker že drugače biti ni moglo.

Naposled je tudi sem ter kje jedna imenitnejših opovir bila ta, da se nekteri duhovni niso ne le za šole poganjali, ampak se velikoveč vpeljavi šol zoperstavili. Bali so se namreč učiteljev zavoljo mnogih prigodb, od kterih so kje slisali. In če že drugač ni bilo, so pa rajše,

sami obljubili, da bojo otroke brati učili, in to, da so se vsak teden otroci v farovž gledat šli, bi bilo šolo nadomestiti imelo. Posebno pa je še to tam lahko bilo, kjer v cerkvi orgelj ni; ali pa, če so, in je v fari kakšen orglarček, kateri kako pesem prav po mačje zažvrgljati zna. Kar bi vse lahko iz djanskih dokazov prepričalo, in še tako trdovratnemu razvidno storilo. Od tod žalostno stanje in čutiljiva pomanjkljivost ljudskih učilnic po Kranjskem!

Opovire razgledovanje in premišljevanje se še ozrimo: Ali bo to še tako ostalo, ali pa se bo premenilo? Upanje nam ostane, da bo enkrat tudi ljudskim šolam zarja boljše prihodnosti napočila. Ker smo pa šolske opovire zgorej popisali, jih še preglejmo, ali bodo še vedno take ostale, ali pa če se bodo premenile.

Rekli smo, da prva opovira je bila dozdanja gospodovavna nemščina. Zdaj pa je nam popolnoma enakopravnost zagotovljena, in ako ravno se včasih tamne meglice na slovenskem obnebu prikažejo, vendar, če je vse res, — kar se piše, nikar ne obupajmo, temuč zaupajmo in zvesto se držimo cesarjeve besede in padla bo — pasti mora popolnoma ta opovira. Z njo tudi vsi krivi zaumeni prostih seljanov.

Druga opovira je že sama na sebi nehala. Tukaj je le na tem ležeče, da se umni za dobro vneti možje v županijah zvolijo. Ti bodo spoznavši dolžnost svojega poklica si prizadevali, rane, katere je nam preteklost udarila, zaceliti.

Zastran tretje opovire se je že mnogo govorilo in pisalo, storilo pa še nič, kar bi plačo in s tim učiteljski stan poboljšalo. Dokler se pa to ne stori, se tudi k učiteljstvu umni in prebrisaní možje podali ne bodo. Vemo in spoznamo, da se z enim mahlejem vse storiti ne zamore, ravno zato pa tudi mirno in potrpežljivo pričakujemo. Vlada, ktera takó masno svoje vradnike plačuje, se bo tudi jedenkrat z milostivim očesom na revne zapuščene učitelje ozrla. Poslednja opovira pak bo toliko poprej zginula, kolikor poprej bo duhovščina svoj imenitni poklic spoznala in po tem spoznanju delala, ter odstranila vse osebujne zadeve in name-ne, in si prizadevala splošni blagor, ki iz vednost, osnovanih na krščanskem temelju, izvira, narodu popolnoma nakloniti.

Vi pa, mili rojaki, možje bistrega uma, kateri nadloge spoznate, opovire razvidite, pomagajte pri stavljanju novega poslopja na narodno, domačo podlago! Jednako bučelam, ki sladkoto cvetlic nabiraje, jo v ule nanašajo, delajte tudi vi. Iz nabranih zakladov presadite vednosti v vrte domače. Beseda je lepa, teče gladkó. Seljan pa želi že hrane slovenske. Zapuščene vabite k viru splošne omike; in hvaležnost vnukov bo obilno plačilo.

Jakoslav Prifarski.

Z m e s.

Suvarov in Katarina.

Rimski junak C. Julius Cesar je nekdanj hitro i slovesno svojega protivnika zmagal, ter svojo zmago takole u Rim oznanil: Veni, vidi, vici, po slovensko: sem prišel, vidil, zmagal. Tudi ruski general Su-

varov je na kervavem bojišču pri Pragi na Polskem (4. 9bra. 1794) zmagal, in to carici Katarini II. u Petrograd takole oznanil: „Hurrah! Praga! Suvarov!“ Carica Katarina je ga hitro povišala, i mu to ravno tako kratko oznanila: „Bravo, gospod general, polni maršal!“

Sin piše starišem.

Jeden učenec, nadepolni sinček svoje ljube matere, kateremu je dnarja vselej manjkalo, je takole svojim starišam pisal:

Ljubi stariši!

Jaz Vam dnes v pondělek pišem. Zjutri vtorek bote moje pismo dobili in se prepričali, da veliko dnarja potrebujem. V srědo bote mogli meni pisati in mi dnarjev poslati. V četertek bom odgovor na moje pismo pričakoval in ako v petek dnarja ne dobim, bom se v saboto na pot podal in v neděljo bodeite svojega ljubega sinka doma imeli.

Med i pelin.

* Tukajšne visokovrědne gospe nune Uršulinarce so že pretečeno lěto některe deklice u slovenskem jeziku podučevale. Veselo je blo pri skušnji mlade deklice — tvrde Nemke — viditi i slišati, gladko slovensko brati, lěpo i pravilno na tabli pisati, cělo slovensko slovnico iz glave povedo ati. Na mizi je tudi ležalo někaj knjižic (thek), ki so jih pridne deklice s lepimi sostavki bile napolnile. Šle so te zale knjižice od rok do rok, i vse se je čudilo, da se deklice tako hitro slovensko učijo. Letas se je še črez 20 učenk za slovenski nauk oglasilo; se vč, da cělo město od tega govori, i vsi, posebno starejši deklic, za to visokovrědne gospe hvalijo. — Slovenski pridigovavec i nunski spovednik, visokovrědni gospod Janez Kometar je to hvalevrědno rěč na noge spravil, i pri tem nauku gospe nune podpira. —

* Matija Majar nam takole piše: „Ruska slovnica, ktero marljivo spisujem, in s ktero imam čedalje več veselja, bode pisana v ilirskom narečju, kakor moja Pravila in bode imela sledeči naslov: Železnica iz ilirskega narečja v narečje rusko, to je: Slovnica Slavenščine jugoiztočne.“

* Iz Štajerskega se piše nam vesela vest, da so si: Občina Jarenina, občina Vajgon, občina Polička in občina Kaniža slovenske pečate napravile. Slava in hvala jim i ondašnjim predstojnikom!

* „Bčela“ se s svojim „medom“ prav prikupi vsakemu; take lěpe stvari dónaša glede slovenščine. Učilišča so za nas naj imenitnejša stvar i kdor jih podpira i v njih slovenščino upeljuje, je vsakako očitne hvale vrěden! Naj je tudi drugim na izgled. Spustite „Bčelico“ še k ostalim Slovencem u Štajersko, Krajnsko i Goriško, da nam tudi od ondot takega, sladkega medu prinese i nam vlastence imenuje, kateri se za slavenstvo trude. — Saj se še povsod znajdejo verli vlastenci, kateri bi Bčeli take kratke i zanimive věsti drage volje priobčivali. *)

Da mi pa nikdo ne bode očital, da druge opoměnjam, sam pak zaostajem, tu le někaj za „Bčelico“:

*) Prosimo. Vred.

Dnša u učilišču je vsigdar vlastenec; celo učilišče se na bolji spremeni, ako se ga vlastenec zauzame. To se jasno vidi u Šent-Stefanu pri Zili. Naš domorodec g. Boštjan Radičnik, tamošnji kaplan i kakor ljubitelj slavenstva hvalevredno znan, s veliko marljivostjo ne uči samo kersanski nauk v lepej slovenščini, temoč bli zo vsak den ide u učilišče, opomnja i podučuje mladino u materinskem jeziku. Zato ga pa tudi ljudi ljube i visoko spoštujejo. Bog mu zato daj srečo i zdravje!

M. M.

Prošnja.

Neizrečena radost me obhaja, viditi koliko marljivosti, koliko veselja za domorodne stvari je že med mnogimi naših celovških slovenskih učencev. Njihov list: »Slavija«, ki dvakrat v tednu izhaja, donša od dne do dne lepših pesniških in prozaiskih cvetic. Tudi njihova knjižnica, ki šteje nekaj čez 80 knjig, ne zaostaja. Pa žalibog! še veliko sila potrebnih bukev jim pomanjkuje. Sini večidel nepremožnih staršev si jih ne morejo toliko nakupiti. Zatorej se obrnem, od njih naprošen, na vse častite rodoljube, to domorodno i koristno podjetje po mogočnosti ali v denarjih ali v bukvah kakoršnega koli slavenskega narrečja podpirati. Tako bi se dalo še za prihodne čase učencem našega gimnazija potrebno befilo priskerbeti. Poslane darila bomo po »bčeli« razglasili. —

Da pa tudi posameznim učencem družih gimnazij v: Gradcu, Mariboru, Celju, Ljubljani, Gorici in v Terstu kaj veselja storimo, hočemo za to leto dvema naj pridnišima pa nepremožnima učencama na vsakem teh učilišč »slovensko bčelo« zastoj pošiljati. Samo to še želimo, da jo obdarovani svojim součencem brati dajejo. Častite gospode učitelje slovenščine v dotičnih mestih pa poprosimo, nam imena teh učencev skoraj na znanje dati.

A. Janežič.

Pogovori vredništva.

P. N. g. N. u L. Lēpa Vam hvala za poslano pripovēdko. Prihodnjič bode natisnjena. — G. P. K. u V. Poslane nenavadne besede so nam prav po volji. — G. L. u C. Vaša pēsem nam prav dopade. Le tako naprej. Prihodnjič. G. B. St. v G. Vaše pēsmе bojo malo predelane po redu sledie; — G. J. M. v G. Vaš spis nam prav dopade. Kmalō ga bomo uverstili. — G. T. u C. Vaše droblince so nam zelo všeč. — G. F. u C. Hvala Vam za poslano smēšnice. Presvetih pēsem pa ne moremo v bčelo jemati. — G. P. v K. G. Prav razveselilo je nas, tudi od vas kaj dobiti. Voljite nas večkrat počastiti. Prihodnjič bomo Vaš sostavek uverstili. — G. R. v K. g. Verlo bo nam drago, če jih nam še več pošlete. To samo prosimo, da vselej pristavite, če j da so zapisane. — G. P. u z. P. Kakor bo hitro prostora, bo Vaša pripoved natisnjena.

Na koncu se še iskreno zahvalimo za dosedajno pomoč, i poprosimo častite pisatelje, tudi dalej bčele ne pozabiti.

Odgovorni izatelj in tiskar: Ferd. žl. Kleinmajr.